

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2024.35.14>
УДК 101.172:316.82:930.2

Тетяна ЦИМБАЛ

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти,
Криворізький національний університет

ORCID: 0000-0001-8077-3238
E-mail: ttsymbal07@gmail.com

АВТОФІКШН ЯК СПОСІБ МЕМОРИЗАЦІЇ ПОДІЙ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Анотація. У статті представлено результати дослідження проблеми меморизації подій російсько-української війни, починаючи з 2014 р. і до сьогоднішнього дня. Аналізуються усталені, дієві способи збереження пам'яті про війну, серед яких – створення цифрових архівів та онлайн платформ, меморіалів, монументів та муралів, документального та художнього кіно, проведення громадських та релігійних ритуалів, фіксування спогадів у блогах та щоденниках, у прозі та поетичних творах тощо. Підкреслюється, що широкі можливості меморизації подій війни відкриває й використання жанру автофікшн в літературі. Відзначається, що він є достатньо популярним у європейській та світовій літературі, однак вітчизняні письменники тільки розпочинають працювати у даному жанрі, як наслідок – літературна критика, загальний гуманітарний дискурс автофікшну в Україні на стадії формування.

Стверджується, що твори, написані у жанрі автофікшн, мають як свої переваги, сильні сторони, так і певні проблеми трактування. Наголошуються перспективи, які відкриває досліджуваний жанр як спосіб меморизації подій війни, а саме: можливість презентувати не лише сутність подій, але й передавати глибокі внутрішні переживання героя, бачити війну не лише як зовнішній конфлікт, але і як внутрішній; можливість висвітлювати емоції з високим рівнем автентичності, описуючи траємі та осмислюючи їх. Останнє може сприяти подоланню наслідків війни, які на перший погляд можуть здаватися прихованими, позаяк автофікшн є важливим способом трансформації особистого болю в мистецьку форму, що дозволяє не тільки автору, але й читачу знайти шлях до зцілення. З іншого боку зауважується, що автофікшн має й певні обмеження та проблеми у застосуванні, які можуть негативно впливати на ефективність збереження пам'яті, адже породжує ризики втрати історичної точності через вибірковість висвітлення подій та певні етичні колізії. Підкреслюється необхідність подальшого розвитку жанру, що став важливою практикою, яка дозволяє досліджувати тонкі межі літератури та історичної правди, вигадки та особистого досвіду.

Ключові слова: російська агресія проти України, збереження пам'яті, наратив, рефлексія, автобіографія та художня література.

Tetiana TSYMBAL

PhD hab. (Philosophy), Professor
Professor of Department of Vocational and Socio-Humanitarian Education
Kryvyi Rih National University

AUTOFICTION AS A WAY OF MEMORIZING EVENTS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Abstract. The article presents the results of a study of the problem of memorialization of the events of the Russian-Ukrainian war, starting in 2014 and continuing to the present day. The author analyzes the established, effective ways of preserving the memory of the war, namely: the creation of digital archives and online platforms, memorials, monuments and murals, documentaries and feature films, public and religious rituals, recording memories in blogs and diaries, prose and poetry, etc. It is emphasized that the use of the method of auto-fiction in literature opens up wide opportunities for memorializing the events of the war. It is noted that this genre is quite popular in European and world literature, but domestic writers are just beginning to work in this genre, and as a result, literary criticism and general humanitarian discourse on the genre of auto-fiction are only just being formed.

It is argued that works written in the genre of autofiction have both their advantages, strengths, and certain problems of interpretation. The author emphasizes the perspectives offered by the genre, namely: the ability to pre-

sent not only the essence of events, but also to convey the deep inner experiences of the hero, to see the war not only as an external conflict, but also as an internal one; the ability to highlight emotions with a high level of authenticity, not only describing traumas, but also comprehending them. The latter can help to overcome the consequences of war, which at first glance may seem hidden, as auto-fiction is an important way to transform personal pain into an artistic form that allows not only the author but also the reader to find a way to healing. On the other hand, it is noted that autofiction also has certain limitations and problems in its application, which can negatively affect the effectiveness of memory preservation, as it creates risks of losing historical accuracy due to selective coverage of events and certain ethical conflicts. The author emphasizes the need for further development of the genre, which has become an important practice that allows exploring the subtle boundaries of literature and historical truth, fiction and personal experience.

Keywords: *Russian aggression against Ukraine, preservation of memory, narrative, reflection, autobiography and fiction.*

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, що триває з 2014 р., потребує глибокого осмислення як у контексті історії України загалом, так і в екзистенційному вимірі, та формування нових стратегій збереження національної пам'яті. Меморизація подій війни є, на нашу думку, життєво важливим завданням, адже пам'ять про війну та її трагічні наслідки, про злочини московитів та героїчний опір українських воїнів, про стійкість наших громадян на окупованих територіях та в тилу, під обстрілами шахедів і ракет, не повинна залишатися виключно у межах сучасності, у свідомості безпосередніх учасників та свідків подій, натомість має стати частиною національного та світового історичного нарративу. Для цього напрацьовані різні способи, кожен з яких відрізняється певними особливостями та мірою впливу на особистість і суспільство, певними можливостями зміцнення національної ідентичності та формування стійкості на тлі викликів сучасності.

Серед найбільш дієвих способів меморизації виділимо створення цифрових архівів та онлайн платформ, меморіалів, монументів та муралів, документального та художнього кіно, проведення громадських та релігійних ритуалів, фіксування спогадів у блогах та щоденниках, у прозі та поетичних творах тощо. Так цифрові архіви та онлайн-платформи стали невід'ємною частиною збереження історії з 2014 р., коли Українським інститутом національної пам'яті були започатковані та реалізовані численні проєкти, присвячені документуванню подій Революції Гідності та російсько-української війни, збору свідчень очевидців у різних форматах. Створені архіви є не тільки способом збереження інформації, але й матеріалом для досліджень науковців, журналістів, усіх свідомих громадян та можуть служити доказовою базою для міжнародних розслідувань воєнних злочинів ворога на території України. Інший спосіб меморизації пам'яті про війну пов'язаний зі створенням фізичних символів: меморіалів, монументів, муралів, картин, художніх фотографій тощо, які є одними з найбільш очевидних та відчутних способів увічнення подій, нагадуванням про ціну незалежності та виявленням потреби пам'ятати про тих, хто віддав своє життя за свободу. Відносно новий вид мистецтва – мурали – в українських містах став своєрідним літописом війни, позаяк не тільки прикрашає вулиці, але й дає інтелектуальний та емоційний посыл глядачам. У свою чергу фотографії, зроблені професійними

документалістами та аматорами, створюють неоціненний архів, що фіксує у певному моменті обличчя війни без прикрас і цензури. У цьому контексті незаперечною є і роль кінематографу. З одного боку, документальні фільми є потужним засобом створення історичного нарративу, адже надають глядачам можливість відчувати ефект присутності у розгортанні військових подій, побачити їх безпосередньо очима учасників і свідків. З іншого – художні фільми яскраво представляють особистісні трагедії, екзистенційні пошуки та дилеми в умовах війни. Ще одним надважливим способом меморизації подій російсько-української війни, як і будь-якої іншої, є література – один із найдавніших і найбільш ефективних засобів збереження пам'яті. Українські письменники активно реагують на події війни, створюючи художні та документальні твори, що фіксують безпосередньо досвід військових, мирного населення та тих, хто вимушено залишив свої домівки. У поезії та прозі, у тому числі, в дитячій літературі, війна постає як особистісний та колективний досвід. Швидше й активніше у ситуації війни з'являються невеликі поетичні твори, породжені безпосередніми емоційними посилами. Для появи ж великих прозових творів необхідний час для рефлексії. Так після завершення першої світової війни пройшло десять років, поки були видані романи Е. Гемінґвея та Е.М. Ремарка. Крім того, особливим жанром літератури і способом збереження пам'яті про війну є блоги й щоденники військових та цивільних, що відображають емоції, страхи, надії людей, які переживають трагедію. Автентичність і неприхований особистісний характер таких документів уможливають глибоке розуміння досвіду війни зсередини.

Найменше представлений у сучасній українській літературі жанр автофікшн, що недостатньо досліджений українською гуманітаристикою, однак який, на нашу думку, може відігравати важливу роль у пам'ятуванні, адже дозволяє через особисті історії передати глибину травматичних подій, осмислити їх вплив на людей і націю. Саме вивченню можливостей та проблем використання цього жанру як способу меморизації подій російсько-української війни присвячено дану статтю.

Аналіз існуючих джерел та літератури. Вихідною точкою нашої розвідки стали праці теоретиків, засновників жанру автофікшн С. Дубровського, В. Колонни, П. Лежена, Р. Барта [14; 13; 15; 16], художні твори українських авторів, а саме: В. Амеліної,

О. Забужко, С. Жадана, Є. Кононенко, О. Михеда, Є. Положія, А. Чеха, які з певною мірою умовності можна віднести до даного жанру [1; 4; 3; 6; 7; 10; 11], а також доробки українських науковців О. Оздемір, Я. Поліщука, в яких представлена спроба дослідження автофікшн на вітчизняних теренах [8; 9].

Метою представленої статті є визначення особливостей та вивчення можливостей і проблем, які породжує використання жанру автофікшн як способу меморизації пам'яті про події російсько-української війни.

Основна частина. Зауважимо, що автофікшн (від фр. autofiction – самовигадування) – це літературний жанр, що складається з елементів автобіографії та художньої вигадки, надаючи авторам можливість вільно використовувати факти власного життя для створення багатшарових та саморефлексивних текстів. Започаткування цього жанру пов'язують із творчістю французького письменника С. Дубровського, який у 1977 р. вперше використав термін «автофікшн» для опису свого роману «Син» [14]. Цей твір став своєрідним маніфестом нового літературного підходу, де власний досвід автора стає вихідною точкою, але не обмежує його фантазію та художню творчість. Одним із попередників С. Дубровського у створенні жанру автофікшн вважається Р. Барт, який випустив у 1975 р. книгу філософсько-белетристичної саморефлексії «Roland Barthes par Roland Barthes» [16]. Коріння ж автофікшну сягають достатньо глибоко в історію літератури. Наприклад, такі твори, як «Сповідь» Святого Августина або навіть деякі повісті Т. Шевченка можна віднести до даного жанру. Більш пізніми попередниками творців автофікшну можна вважати М. Пруста, Дж. Джойса, В. Вульф, які на початку ХХ ст. експериментували з межами реальності та вигадки, досліджували суб'єктивність пам'яті, звертаючись до внутрішнього світу людини як до джерела літературної творчості, уникаючи при цьому міцної прив'язки до документальної точності автобіографій і відкриваючи тим самим простір для своєрідної гри з реальністю. Сучасна література також демонструє великий інтерес до автофікшну. Яскравими представниками жанру є такі автори, як С. Платт, яка у романі «Під скляним ковпаком» відображає свою біографію, прикрашену літературними знахідками, а також лауреатка Нобелівської премії з літератури 2022 р. А. Ерно, яка активно використовує автофікшн, звертаючись до власного досвіду для осмислення історичних подій. Тож «смерть автора», проголошена Р. Бартом у 1968 р. і підтримана філософами його покоління, заперечується практиками автофікшн. Адже для останнього важливий саме автор, його життя, особистість.

Першу спробу дати чітке визначення даного жанру, відмежовуючи його від автобіографії, здійснив культуролог П. Лежен, який укладає так званий автобіографічний пакт, проголошуючи, що, по-перше, автор автобіографії є водночас оповідачем і головним героєм, по-друге, події, які викладаються в тексті, є достовірними і відтворюють життєвий шлях автора.

Натомість романний пакт (або пакт автофікшн) полягає в тому, що реальна особистість автора не збігається з постатями оповідача і героя вигаданих подій. П. Лежен сформував теоретичні норми та параметри автобіографії, забезпечив її суворю системою правил і відмежував автобіографічне від усього вигаданого, документальне від художнього [15].

Проте, починаючи з 70-80-х рр. минулого століття, автофікшн по суті став відповіддю на виклики постмодернізму, із його відмовою від універсальних істин та сумнівами у великих наративах, і створив ґрунт для літератури, де межі правди та вигадки стають все більш розмитими. Саме автофікшн дав можливість авторам досліджувати проблеми ідентичності, пам'яті, правди і суб'єктивності, при цьому не обов'язково відповідаючи автобіографічним вимогам. І автофікшн, і автобіографія є прозою про себе, що може містити не тільки факти, але й вигадки, навмисні або ненавмисні, адже людині властиво забувати певні події, деталі, персонажі. Разом із тим автобіографія, порівняно з автофікшн, більш чітка і близька до реальних подій, не виключаючи при цьому певних ознак наративності, з дотриманням законів композиції: зав'язка, розгортання подій, кульмінація та розв'язка. Автофікшн же по суті можна визначити як художню автобіографію, що за визначенням передбачає вигадку, втім не для маніпулювання свідомо читача, а з тим, щоб продемонструвати, відобразити ставлення автора до подій. Вигадка при цьому – спосіб самовираження суб'єкта і белетризації досвіду, інструмент для глибшого розкриття власних внутрішніх переживань і рефлексій. Ця своєрідна ігрова динаміка між реальним та уявним створює металітературний ефект, де читач постійно ставить під сумнів, що є правдою, а що – художньою інтерпретацією.

Значущість автофікшну, на нашу думку, полягає у демонстрації того, що правда не завжди є абсолютною категорією, а суб'єктивність і особистісний досвід можуть бути настільки ж вагомими для розуміння дійсності, як і історичні факти. Тож автофікшн – це своєрідна недокументальна меморизація подій, що тримається саме на емоціях автора, і відрізняється від автобіографії яскравою, метафоричною, літературною мовою. Саме тому використання жанру автофікшн дозволяє зафіксувати травматичний досвід, що надважливо під час війни. У той же час художність тексту слугує для автора захистом від різкої критики. Недаремно С. Дубровський характеризує автофікшн як «вигадку абсолютно достовірних подій і фактів».

Явно полемізує з цим визначенням літературознавець В. Колонна, стверджуючи, що автофікшн не є способом, за допомогою якого автор винаходить собі абсолютно вигадане життя, проте жанр дозволяє знову створити в тексті набутий досвід, своє власне життя, запобігаючи фотографічності [13].

Тобто серед дослідників автофікшну є ті, хто, наслідуючи С. Дубровського, розуміє жанр як літературну переробку або «романізування» достовірного автобіографічного матеріалу, трактуючи автофікшн

як явище історично конкретне, специфічне, породжене нашим часом і відповідає потребам постмодерністської епохи, і на тих, хто слідом за В. Колонною бачить в автофікшн спосіб, за допомогою якого письменник винаходить свою персональність, екзистенцію, зберігаючи при цьому свою реальну особистість і своє справжнє ім'я. Можна стверджувати, що автофікшн функціонує між цими точками зору у безперервних змінах, у просторі розгортання тексту. Однак у визначенні автофікшн є певні точки дотику, і дослідники солідарні у розумінні гібридності жанру та літературності форми, при цьому різко розходяться у питанні міри вигаданого у тексті.

На відміну від Франції – батьківщини сучасного автофікшн як жанру і як рефлексії щодо нього, в Україні він набирає оберти через трагічні події, через втрати та біль, які ми змушені пережити. За допомогою автофікшн автори намагаються не тільки зафіксувати події, а й вирішити екзистенційні, психологічні проблеми, прописавши їх, переживши їх на папері, виправляючи певні ситуації, вирішуючи реальні життєві потреби за допомогою літературної влади. До власного досвіду приєднується і колективна пам'ять, коли суб'єкт оповіді вже чітко не може провести демаркаційну лінію між особистими спогадами та історіями, розказаними іншими.

У сучасній українській літературі можна назвати імена кількох авторів, які використовують жанр автофікшн, або принаймні його елементи, з метою висвітлення та меморизації подій російсько-української війни.

Так О. Забужко як свідок подій у творі «І знову я влізаю в танк» використовує особисті спостереження, щоб осмислити колективний травматичний досвід [4]. Книга жанрово пов'язана з публіцистикою, мемуарами і есеїстикою, але має й елементи автофікшну, через суб'єктивний погляд автора, що стає основою для осмислення загальних подій.

Твір колишнього військового А. Чеха «Точка нуль» містить автобіографічні моменти разом із художніми елементами [11]. Автор описує свій досвід перебування на фронті, рефлексує про війну та про її вплив на людську психіку, що робить цей твір ближчим до автофікшну, адже акцентує увагу на внутрішньому світі героя, де реальні події збагачуються емоційними та рефлексивними шарами.

Більш художнім твором є «Інтернат» С. Жадана, в якому автор використовує низку елементів власного досвіду і спостережень, інтерпретуючи війну як екзистенційний виклик для персонажів [3].

Лише деякі елементи жанру автофікшн містить роман В. Амеліної «Дім для Дома», що включає спогади й досвід, зображуючи внутрішній конфлікт героїв на тлі російсько-української війни [1]. Особливості роздумів авторки, яка згодом загинула під ворожими обстрілами, її відчуття війни перетворилися на частину художньої оповіді, додаючи тексту інтимного і глибоко людського виміру.

Прикладом використання особливостей автофікшну є і твір О. Михеда «Я змішаю твою кров із

вугіллям», у якому автор, використовуючи автобіографічний досвід, презентує роздуми про сучасні події в Україні, про ідентичність, національну пам'ять і травми через особистий досвід, що робить його твір цінним для читачів [7].

Це один твір – роман Є. Положія «Іловайськ» – базується на реальних свідченнях учасників боїв, але також включає елементи художньої вигадки [10]. Автор використовує інтерв'ю з військовими, що дозволяє зберегти документальність, але водночас додає вигадані сюжети і показує переживання людей, створюючи унікальне поєднання фактів і фікції.

До автофікшн-творів можемо віднести і книгу «Той божевільний рік» Є. Кононенко, в якому задокументовано ситуацію подвійної біди: війни і невиліковної хвороби доньки [6]. Цей рік зображено без надриву, без зайвих емоцій, проте з яскравим зображенням трьох сюжетних ліній: боротьби з хворобою доньки, стосунки з родичами з московії, та власне війни, яка, не дивлячись на досвід сина авторки, учасника війни, все ж не є центральною.

Усі ці твори, які мають ознаки автофікціональності, є певним внеском у мистецьке осмислення війни, адже автори презентують власний досвід та емоційно насичені свідчення інших осіб, поєднуючи їх із художньою інтерпретацією, щоб краще передати соціальні та екзистенційні наслідки війни. Звісно, жанр набуває популярності у складні часи, а під час війни автофікшн стає й терапевтичним письмом. Саме тому сьогодні фахівці проводять курси автофікшн для військових і не тільки. Так письменниця І. Карпа по завершенню такого курсу видала однойменну збірку творів учасників «Я не знаю, як про це писати» [12], і продемонструвала, що автофікшн дозволяє записати власні думки, власну історію на тлі епохи. Це надзвичайно важливо, позаяк нерозказані історії зникають, втрачаються для загалу і самої особистості. Авторки, які описують війну, відчують, «що лише спроба писати історію крізь призму особистого життя може допомогти врятувати щось цінне, якусь частину правди, подій та користі з розбитої на друзки юності» [5, с. 24].

Автофікшн під час важких випробувань, під час війни дозволяє пережити травму, пояснити для самого автора власний стан, пояснити себе, дати відповіді на важкі запитання про ситуацію, про свої емоції, свій стан. Автофікшн дозволяє завдяки власним зусиллям автора поєднати переживання трагічних ситуацій з волею до життя, прописати те, що неможливо або не вдається проговорити, і тим самим вийти на новий рівень життя. Крім того, автофікшн дозволяє не тільки пережити актуальні трагічні події, але й минулий травматичний досвід, трансформуючи колективні травми, історичні події у власний досвід, тим самим не витісняючи, а привласнюючи і перетворюючи його літературно-психологічними засобами, творчим письмом і саморефлексією.

Та все ж автофікшн не є психоаналітичною практикою, а скоріше сторітеллінгом, що виконує психотерапевтичні функції, будучи літературою вті-

шання, а іноді й втечі від реальності. З іншого боку, автофікшн є способом меморизації подій в авторському баченні. Причому, згадуючи слова Арістотеля про поезію та історію, ми вкотре впевнюємося у важливості художніх текстів: «...Відрізняє їх (історика і поета – Т.Ц.) те, що один говорить про події, які справді відбулися, а другий – про те, що могло б статися. Тим-то поезія і філософські глибша, і серйозніша за історію – поезія говорить більш про загальне, а історія – про окреме» [2, с. 54]. Саме тому автофікшн, який може переводити особистісний досвід у загальний, викликає співчуття та розуміння подій читачами.

Таким чином, жанр автофікшн має низку особливостей, які уможливають його використання як способу меморизації подій російсько-української війни, а саме: 1) поєднання реального і вигаданого дозволяє автору презентувати і сутність подій, і глибокі внутрішні переживання – страхи, тривоги, моральні дилеми, травматичні спогади, які важко висловити у межах документалістики; 2) жанр створює простір для творчої інтерпретації подій, що можуть бути зображені символічно або метафорично, а це дозволяє побачити війну не лише як зовнішній конфлікт, але і як внутрішній; 3) автофікшн фокусується на суб'єктивному досвіді автора, що робить цей жанр особливо потужним для розуміння війни на індивідуальному рівні, адже військові дії та їхні наслідки через призму особистого сприйняття дозволяють читачеві краще зрозуміти емоції автора, що передаються з високим рівнем автентичності, переконливо, викликаючи резонанс у читачів, які не були безпосередніми учасниками подій; 4) саме автофікшн дозволяє автору та читачам осмислювати травми, занурюватися у переживання та сприяти подоланню наслідків війни, які на перший погляд можуть здаватися прихованими; 5) автофікшн розмиває межу між фактом і фікцією, що дозволяє автору мати більшу свободу у виборі способу подачі подій війни, змінювати імена, локації, деталі, але зберігати при цьому суть реальних подій та особистого досвіду, уникаючи цензури, можливих негативних політичних наслідків, звинувачень у «некоректності» чи «неповноті» інформації; 6) не дивлячись на те, що автофікшн базується на особистому досвіді автора, створюється у точці болю, вигадані елементи можуть зробити текст більш універсальним. Це особливо важливо у меморизації подій російсько-української війни, коли індивідуальні трагедії та переживання відображають широкі соціальні процеси і колективний досвід, а індивідуальний біль постає як частина загального травматичного контексту; 7) автофікшн є потужним інструментом впливу на суспільне осмислення війни, адже, залучаючи читача до внутрішнього світу автора, він сприяє формуванню глибшого розуміння війни як на особистісному, так і на колективному рівнях, дозволяє співчувати і розуміти досвід військових або цивільних, які стали жертвами війни, що і робить даний жанр ефективним засобом збереження пам'яті про травмуючі події.

Усвідомлення сильних сторін автофікшну дозволяє стверджувати, що він є ефективним способом меморизації подій російсько-української війни, адже дозволяє автору передавати особисті та колективні переживання війни через суб'єктивний досвід, а розмивання межі між фактом і вигадкою дає автору більшу свободу для осмислення травматичних подій, у свою чергу емоційна автентичність особливо впливова для збереження пам'яті про війну.

Однак жанр автофікшн має й певні обмеження, які необхідно враховувати, оцінюючи його як спосіб збереження пам'яті про війну. До основних можна віднести такі: 1) невизначеність вододілу між правдою і вигадкою може створити труднощі для читачів у розумінні, що є реальними свідченнями, а що – авторською інтерпретацією або вигадкою, як наслідок може викривитися загальне осмислення війни, її документальна та історична значимість; 2) автофікшн фокусується на персональному досвіді автора, що може обмежити здатність охоплювати ширший контекст війни, а особиста історія, хоча і важлива, може не відображати загальну картину конфлікту, соціальні чи політичні аспекти війни; 3) оскільки автофікшн дозволяє автору змінювати або навіть вигадувати події, є ризик, що це може призвести до спотворення історичної правди, а у контексті війни необхідно зберігати точність подій, фактів і свідчень, оскільки вони мають політичне та соціальне значення; 4) автофікшн як правило вимагає від автора глибокого занурення у власні травматичні спогади, що може бути психологічно виснажливим, особливо для авторів, які пережили бойові дії або втратили близьких, а під час роботи над текстом може відбуватися повторна травматизація, тому автори можуть свідомо або підсвідомо уникати певних тем; 5) автор самостійно вирішує, які епізоди зафіксувати, тому важливі аспекти війни можуть залишитися поза текстом, а така вибірковість ставить під питання здатність жанру автофікшн представляти складний і багатогранний досвід війни; 6) використання певних подій війни у якості художнього матеріалу може призвести до того, що людські трагедії або втрати будуть перетворені на художні образи, а це може зачепити почуття реальних людей і сприйматися як неетичне використання чужого болю; 8) автофікшн, як правило, має обмежений вплив на міжнародну аудиторію через глибоку прив'язаність до національного або особистого виміру, у той же час документи, свідчення та історичні дослідження зрозумілі широкій аудиторії незалежно від культурного контексту, а значить саме автофікшн вимагає від читача певного рівня залученості в контекст війни.

Таким чином, не дивлячись на те, що автофікшн є цінним, емоційно насиченим жанром, який дозволяє передати індивідуальні переживання війни, він має і певні обмеження, що можуть стати перешкодами для його використання як основного способу запам'ятовування подій. Проте у поєднанні з іншими формами меморизації – документальними матеріалами, науковими дослідженнями – автофікшн може суттєво доповнити загальне розуміння війни.

Висновки. Проблема меморизації подій російсько-української війни – це багатогранний процес, що охоплює різні форми та способи, які дозволяють не лише зафіксувати історичні факти, а й підтримувати спільну пам'ять нації, зміцнюючи ідентичність та стійкість на тлі сучасних викликів. У даному контексті автофікшн є не лише особливим способом писати про себе, але й новим способом бачити та інтерпретувати реальність, де кожен автор стає одночасно творцем власної історії та дослідником її глибини, відкриваючи для читача багатогранність світу. Крім того, твори, написані військовими, ветеранами та членами їх сімей є і способом меморизації подій, і терапевтичним письмом, що дозволяє авторам вирішити екзистенційні, психологічні проблеми, прописавши їх, уявно виправляючи певні ситуації, вирішуючи реальні життєві проблеми за допомогою літературної влади. Саме тому автофікшн як самопояснення і самотворення потребує філософської рефлексії та осмислення у полідисциплінарному гуманітарному дискурсі.

1. Амеліна В. Дім для Дома. Львів: Видавництво Старого Лева, 2023. 384 с.
2. Арістотель. Поетика. Київ: Мистецтво, 1967. 136 с.
3. Жадан С. Інтернат. Чернівці: Видавництво «Meridian Czernowitz», 2017. 336 с.
4. Забужко О. «І знову я влізаю в танк...». Київ: Комора, 2022. 416 с.
5. Кеппс Р. Як писати про війну. Київ: Смолоскип, 2022. 160 с.
6. Кононенко Є., Той божевільний рік. Львів: Вид-во Анетти Антоненко, 2023. 192 с.
7. Михед О. «Я змішаю твою кров із вугіллям». Зрозуміти український Схід. Київ: Наш Формат, 2020. 368 с.
8. Оздемір О. Вітчизняна жіноча література початку ХХІ ст. Автофікшн – теоретичні положення. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 10(78). С. 34–37.
9. Поліщук Я. Досвід війни Євгенії Кононенко у вимірі автофікшн. *Studia ukrainica posnaniensia*, vol. XI/2: 2023, pp. 157–172.
10. Положий Є. Іловайськ: розповіді про справжніх людей. Харків: Фоліо, 2015. 377 с.
11. Чех А. Точка нуль. Чернівці: Видавництво «Meridian Czernowitz», 2023. 216 с.
12. Я (не) знаю, як про це писати: збірка оповідань та есеїв / Кураторка Ірена Карпа. Київ: Книголав, 2024. 488 с.
13. Colonna V. *Autofiction et autres mythomanies littéraires*. Paris: Tristam, 2004. 252 p.
14. Doubrovsky S. *Fils*. Paris: Editions «Galilée», 1977. 469 p.
15. Lejeune Ph. *Le pacte autobiographique*. Paris: Seuil, 1975. 364 p.
16. Roland Barthes par Roland Barthes. Paris: Seuil, 1975. 191 p.

References

1. Amelina V. (2023). *Dim dlia Doma* [Home for Dom]. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 384 p. (in Ukrainian).
2. Aristotel (1967). *Poetyka* [Poetics]. Kyiv: Mystetstvo. 136 p. (in Ukrainian).
3. Zhadan S. (2017). *Internat* [Boarding school]. Chernivtsi: Vydavnytstvo «Meridian Czernowitz». 336 p. (in Ukrainian).
4. Zabuzhko O. (2022). «*I znovu ya vlizaiu v tank...*» [«And again I get into the tank...»]. Kyiv: Komora. 416 p. (in Ukrainian).
5. Kepps R. (2022). *Yak pysaty pro viinu* [How to write about war]. Kyiv: Smoloskyp. 160 p. (in Ukrainian).
6. Kononenko Ye. (2023). *Toi bozhevilnyi rik* [That crazy year]. Lviv: Vyd-vo Anetty Antonenko. 192 p. (in Ukrainian).
7. Mykhed O. (2020). «*Ya zmishaiu tvoiu krov iz vuhilliam*». *Zrozumity ukrainskyi Skhid* [«I will mix your blood with coal.» To understand the Ukrainian East]. Kyiv: Nash Format. 368 p. (in Ukrainian).
8. Ozdemir O. (2020). *Vitchyzniana zhinocha literatura pochatku khkhi st. Avtofikhshn – teoretychni polozhenni*. [Domestic women's literature of the beginning of the 20th century. Autofiction – theoretical propositions]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»: seriia «Filolohiia»*. Ostroh: Vyd-vo NaUOA. Vyp. 10(78). Pp. 34–37. (in Ukrainian).
9. Polishchuk Ya. (2023). *Dosvid viiny Yevhenii Kononenko u vymiri avtofikhshn* [The war experience of Yevgeny Kononenko in terms of auto-fixed rifles]. *Studia ukrainica posnaniensia*, vol. XI/2. pp. 157–172. (in Ukrainian).
10. Polozhii Ye. (2015). *Ilovaisk: rozpovidi pro spravzhnikh liudei* [Ilovaisk: stories about real people.]. Kharkiv: Folio. 377 p. (in Ukrainian).
11. Chekh A. (2023). *Tochka nul* [Point zero]. Chernivtsi: Vydavnytstvo «Meridian Czernowitz». 216 p. (in Ukrainian).
12. *Ya (ne) znaiu, yak pro tse pysaty: zbirka opovidan ta eseiv* [I (don't) know how to write about it: a collection of short stories and essays]. (2024) / Kuratorka Irena Karpa. Kyiv: Knyholav. 488 p. (in Ukrainian).
13. Colonna V. (2004). *Autofiction et autres mythomanies littéraires* [Autofiction and other literary mythomanias]. Paris: Tristam. 252 p. (in French).
14. Doubrovsky S. (1977). *Fils* [Son]. Paris: Editions «Galilée». 469 p. (in French).
15. Lejeune Ph. (1975). *Le pacte autobiographique* [The autobiographical pact]. Paris: Seuil. 364 p. (in French).
16. *Roland Barthes par Roland Barthes* [Roland Barthes by Roland Barthes]. (1975). Paris: Seuil. 191 p. (in French).